

publicate de Jecy sînt valoroase și completează alte publicații similare. Metoda de editare este riguros științifică.

Interesantă este soarta frunțașilor emigrației bulgare din România și în general a cetașilor și voluntarilor — cîți au supraviețuit răscoalei din aprilie sau războiului din 1877—1878 — după eliberarea Bulgariei. De această problemă se ocupă **J. Kabadaev** în articolul său *Burghazia bulgară și luptătorii pentru independența națională* (p. 200—219). Transformările sociale care s-au petrecut în Bulgaria după 1878 au dus la sărăcirea celor mai mulți dintre dînșii. Alții, destui de puțini la număr, au trădat idealurile pentru care luptaseră în tinerețe. Deși asupra acestei probleme s-a mai scris în istoriografia bulgară, baza documentară a diferitelor articole n-a fost completă. De aceea autorul publică acum cîteva documente dintre cele mai caracteristice în această privință. Unele dintre acestea, cum este cererea lui Filip Totiu, conțin și date istorice importante pentru activitatea cetelor bulgare organizate la noi în țară și care, de cele mai multe ori cu aprobarea tacită a autorităților românești, au fost lăsate să treacă peste Dunăre. Documentele sînt însoțite de note explicative și de o scurtă introducere.

Impresionante sînt cele cîteva scrisori publicate de **D. Vărblianska**, sub titlul *Asupra biografiei prof. D. Șișmanov* (p. 143—148). Ele se referă la tragedia moarte a acestuia, petrecută la Oslo în 1928, în timp ce lua parte ca delegat al Bulgariei la Congresul P.E.N.-Clubului. Documentele vor servi la o viitoare biografie a lui. În această privință, și pentru aceiași viitori biografi, semnalăm noi rîndurile atît de calde scrise cu acest prilej de N. Iorga. Adăugăm de asemenea că Șișmanov a venit la București pentru a studia la fața locului legislația școlară a lui Spiru Haret (N. Iorga, *Oameni care au fost*, vol. III, București, 1936, p. 261—262).

O bogată sursă de informație pentru istoria războaielor balcanice o formează cele 45 de scrisori pe care cunoscutul frunțaș socialist bulgar **Gheorghi Kirkov** le-a trimis de pe front soției sale în 1912—1913 (*Scrisorile lui G. Kirkov de pe front către Tina Kirkova*, p. 149—199). În afară de datele pe care le oferă pentru istoria Bulgariei, subliniem pe cele ce se referă la probleme mai largi și care interesează și celelalte țări balcanice. Din ele apare clar atitudinea sa față de primul război balcanic, față de alianța balcanică și de declararea războiului interaliat (al doilea război balcanic). Puternic și expresiv se demască burghazia bulgară, ca și rolul nefast jucat de marile puteri imperialiste. Scrisorile abundă în informații asupra evenimentelor de pe front, asupra perspectivelor începerii unor tratative în vederea încheierii păcii, asupra intrigilor marilor puteri, a atitudinii burgheziei din țările balcanice, a pozițiilor oficiale ale acestor țări, inclusiv România (p. 170 și 189) asupra contradicțiilor dintre statele balcanice, asupra mișcării socialiste din Balcani, asupra unui iminent război interaliat etc.

La rubrica *Prezentări de fonduri arhivistice* subliniem în primul rînd un studiu important și amănunțit al cunoscutei cercetătoare bulgare **Bistra Tvetkova**, *Noi izvoare arhivistice despre regimul agrar din Bulgaria de nord din perioada de început a dominației otomane* (p. 299—343), în care se analizează un registru otoman de la începutul celei de-a doua jumătăți a secolului al XVI-lea, unul dintre puținele referitoare la proprietățile agrare otomane de tipurile *miulk* și *vakif*.

Una dintre cele mai importante arhive, necunoscute pînă acum în Bulgaria, este aceea a lui Gheorghi Bakalov, renumit critic și literat bulgar, arhivă care se păstrează la Moscova. A. Vekov prezintă cîteva date asupra relațiilor revoluționare ruso-bulgare bazate pe documente din acest fond (p. 294—298).

Hr. Dimitrov comunică date asupra *Comunei din Plevna* (1919—1923). Este vorba de unele măsuri luate în consiliul comunal al orașului, unde în această perioadă comuniștii au avut majoritatea (p. 298—293).

O bună completare a datelor cunoscute pînă acum asupra insurecției antifasciste din septembrie 1923 o aduce R. Nikolova, care prezintă știri scoase din fondurile arhivistice ale Sobraniei, ale diferitelor ministere, ca și din unele fonduri particulare (p. 277—287). Documentele se împart în trei grupe, ultimele două referindu-se, respectiv, la desfășurarea și apoi la groaznica reprimare a insurecției. Împotriva acestor măsuri sălbatice au protestat Henri Barbusse, Albert Einstein ș.a. Alte prezentări de fonduri, ca cele semnate de S. Zlatkov sau Șt. Slavova, privesc situația din Bulgaria de după 9 septembrie 1944.

La rubrica următoare se arată fondurile documentare intrate în posesiunea unor arhive locale (Gabrovo, Russe, Plevna, Plovdiv, Iambol etc.), dîndu-se scurte lămuriri asupra lor.

La comunicări se dau și unele informații despre istoria organizării arhivelor din alte țări și despre stadiul în care se află în prezent. Notăm o asemenea informare, destul de amplă, intitulată *Din istoria și activitatea Arhivelor statului din Republica Populară Română* (p. 371—374), semnată de D. Cohen. Revista cuprinde și rezumate — extrem de scurte — în limba rusă și franceză ale articolelor și comunicărilor.

Buletinul anual al Arhivelor statului din R. P. Bulgaria reprezintă, așadar, o publicație valoroasă și utilă.

CONSTANTIN N. VELICHI